

Wij hebben op zon en feestdagen de gestelde diensten om 6, 7, 5, 9 en 10,5 uur in de twee eerste diensten grote catechismus en in de twee laatste predikatie. Op alle feestdagen sermooen in de laatste dienst. Alle diensten en instructiën worden beurtelings door mij en de kapelaans gedaan. Met uitzondering dat ik op de feestdagen 1^e classis de laatste dienst helemaal celebreer en sermooen doe, terwijl de kapelaans op de andere feestdagen de laatste mis doen en preken. Ik doe in de winter alle dagen de catechismus voor de eerste communicanten, terwijl alle zondagen twee kapelaans de catechismus doen, eene voor die hun eerste communie gedaan hebben. Wanneer ik belet ben, word ik door den jongsten kapelaan in mijn functiën vervangen. Deze zal altijd de minste bezigheden hebben. Donderdag en zaterdag is het lof, hetwelk bijzonder wel bijgewoond wordt. Zaterdagavond horen wij onder en na het lof biegt, hetgeen bijzonder veel bijval vind ...¹

In de tijd dat Zwijsen kapelaan was in Schijndel maakte hij gebruik van de zogenaamde *Mechelse Katechismus* (1609) van de Jezuïet Lodewijk Makeblijde (1565-1630).² Zwijsens exemplaar was in 1817 gedrukt en voorzien van veel handgeschreven aantekeningen, waaruit blijkt dat hij het catechismusonderricht zo bevattelijk mogelijk wilde maken. Op 48 lege pagina's achterin schreef hij zelfs een 'Klijnen Katechismus voor Kinderen', die gevolgd werd door zestien gedrukte pagina's over de voorbereiding voor de eerste communie voor kinderen rond elf à twaalf jaar.³

Stichting van de Congregatie van de Zusters van Liefde in Tilburg
Nadat Zwijsen pastoor geworden was in de Tilburgse parochie 't Heike, nam hij in 1832 het initiatief om een 'school voor arme meisjes' op te richten. Dank zij een gulle gift van zesduizend gulden kon de prille liefdadige instelling binnen enkele weken sterk groeien: van twaalf kinderen in oktober 1832 tot 80 kinderen in december van dat jaar, die dagelijks tweemaal in handwerken, bidden, christelijke lering en gemanierdheid onderwezen werden. Toen het aantal leerlingen nog verder toenam, boden zes godsdienstige jufvrouwen uit voorname katholieken huize zich aan om beurtelings in de school te helpen.⁴ Dit was het begin van de congregatie van de Zusters van Liefde, die uitgroeide tot meer dan tienduizend leden en vooral in het onderwijs en de ziekenzorg werkzaam was.⁵

In een plechtige bijeenkomst, op 5 februari 1834, legden de eerste zusters van de nieuwe congregatie de geloften af van gehoorzaamheid, eeuwige zuiverheid en armoede. Door hun opname in de congregatie waren zij op een bijzondere wijze met de Katholieke Kerk

¹ Brief aan de Hoogeerwaarde heer Den Dubbelden 23 okt 1832. Kopieën van de correspondentie van J. Zwijsen zijn aanwezig in het archief van de Zusters van Tilburg dat zich in het Erfgoedcentrum van het Nederlandse kloosterleven bevindt. Archief van de Zusters van Liefde van Tilburg in Sint Agatha. Voortaan afgekort als: AZLTA inv nr 207. 1832, 4.

² F. Van Hoeck (1940), 61. *Schets van de geschiedenis der Jezuïeten in Nederland*. Nijmegen: Dekker&van de Vegt.

³ J.W.M. Peijnenburg (1996), 18-20. *Joannes Zwijsen, bisschop*. Tilburg: Stichting Zuidelijk Historisch Contact.

⁴ Brief van pastoor Zwijsen aan mgr. Den Dubbelden. AZLTA inv nr 207. 1832,7.

⁵ Zr. Alix v.d. Molengraft (1992). *Drie begijnen zijn begonnen. Geschiedenis van tienduizend Zusters van Liefde*. 1832-1964. Tilburg.